

SUÇLU ÇOCUKLARIN ZEKÂ, KİŞİLİK VE YAKIN ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

Doç. Dr. Halûk YAVUZER

Edebiyat Fakültesi Pedagoji Enstitüsü

PROBLEM VE AMAÇ

Ülkemizde çocuk suçluluğu, gerek tür, gerekse nedenleri açısından, sosyal etkenlerin de katkısıyla diğer ülkelere oranla farklılık göstermektedir. Örneğin, Avrupa ve Amerika'da çocuk suçluluğu dendiğinde aklı; hırsızlık, soygun gibi mal aleyhine işlenmiş suç gelmekte, bu oran İngiltere'de % 87'ye kadar çıkmaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1972 yılı istatistiklerine göre, ülkemizde işlenen çocuk suçlarının % 37.5'i şahsa karşı, % 32.3'ü cinsel, % 26.9'u ise mal aleyhine işlenmiştir. Bu rakamlarda da görüldüğü gibi, adam öldürme; yabancı ülkelerin aksine, ülkemizde çocuk suçluluğunun başında gelen bir suç türü olarak dikkatimizi çekmektedir. Bu suçtan hüküm giyenlerin suç işleme sebepleri incelendiğinde, kan davası, hayvan ve arazi, namus temizleme gibi sosyal içerikli sorunların önde gelen nedenler arasında olduğu görülür. Kan gütme suçlarının büyük bir kısmı, yaş küçüklüğünün cezaî sorumluluk üzerindeki etkisi dolayısıyla, 18 yaşına gelmemiş silâh kullanabilen çocuklara işletilmektedir. Bu görevi yerine getirmek üzere çocuklar telkinin yanında, aile üyelerinden uyarı ve teşvik de görmektedirler.

Ülkemizde en çok işlenen suç türlerinden biri de cinsel suçtur. 1947 istatistiklerine göre, ülkemizdeki tüm suçluların % 22'sinin, 1972 istatistiklerine göre de % 32.3'ünün cinsel suçlu olmasına karşılık, aynı suç İngiltere'de 1957 de % 3.5, 1965 de ise % 3 olarak saptanmıştır.

Araştırmamızda cinsel suçların % 59.4'ünü homoseksüel suçlar, % 40.6'sını da heteroseksüel suçlar (kız kaçıрма ve ırza geçme) oluşturmaktadır.

Bulgularımıza göre cinsel suçların % 16.4'ü ile tüm suçluların % 33.6'sında Bestioseksüellik (hayvanla seksüel ilişki) saptanmıştır. Bu sonuçlar da bizleri düşündürcek kadar yaygın, cinsel suç vakalarıyla karşı karşıya olduğumuzu göstermektedir.

Ülkemizde cinsel suçun işlenmesinde başlıca nedenlerden biri, kadın - erkek ilişkilerinin toplum baskısı nedeniyle, çok katı kalıplar içinde gelişmesidir. Bu konuda kız arkadaşı olmayan denekler, gerekçe olarak "ayıplama", "utanma" ve "başlarının derde girmesinden çekinme" gibi nedenler ileri sürmektedir.

Kız kaçıрма, ırza geçme gibi suçları işlerken gençlerin, cinsel arzularını tatminden çok, evlenme amacıyla bu işe giriştikleri ve ekonomi koşulların kız kaçıрма nedenlerinin başında geldiği dikkatimizi çekmektedir.

Bunun yanında aile tarafından cinsel eğitimin verilmeyişi, cinsel suçun oluşumunda başlıca nedenlerden biri olarak görülmektedir. Konut yetersizliği sebebiyle çocukların küçük yaştan itibaren büyükler arasındaki cinsel ilişkilere tanık olmaları da diğer önemli bir nedendir.

Araştırmamız, anti - sosyal davranış biçimlerinin oluşumunda etkili olacağı düşünülen, zekâ ve kişilik özellikleriyle, yakın çevre faktörlerinin incelenmesini içermektedir.

Çalışmamızı plânlarken, suçlu kişilik yapısının özellikleri nelerdir? Suçlu yapının oluşumunda zekâ ve yakın çevre koşullarının önemi ve değeri nedir? şeklindeki soruları yanıtlamayı amaç olarak seçtik.

METOD VE MATERYEL

Araştırmamızı; Ankara, İzmir ve Elâzığ Çocuk Islah ve Cezaevlerindeki 15 - 18 yaşlarında, en az ilkokul öğrenimi görmüş 214 hükümlü genç üzerinde yaptık.

Şahsa karşı, mal aleyhine ve cinsel türde suç işlemiş gençlerden oluşan bu deney grubumuza, Cornell Index, Eysenck Kişilik Envanteri, Alexander Pratik Yetenek Testi ile sorgu cetvelinden oluşan bir test bataryası uygulanmıştır.

Suçlu deneklerimizi incelediğimiz Ceza ve İslahevlerinin bulunduğu illerin geçekondü bölgelerinden gelen, aynı yaş ve öğretim seviyesindeki 150 normal deneğe de sadece kişilik testleri uygulamak suretiyle suçlu ve suçlu olmayan grupların kişilik özelliklerinde rastlanabilecek farklılığı saptamaya çalıştık. Ayrıca suçlu gruba uyguladığımız 179 itemlik sorgu cetveli yoluyla, suçlu yapıyı oluşturabilecek aile ve yakın çevre faktörlerinin özellikle psiko-pedagogik ve sosyal değeri üzerinde durduk. Nihayet suçluluğun oluşumunda diğer faktörlerin yanında etkili olabileceği düşünülen, zekâ faktörü ile suç arasındaki ilişkiyi aradık.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Suçlu yapının kişilik özelliklerindeki farklılıkları görebilmek üzere uygulanan Cornell Index'ten elde ettiğimiz sonuçlar, suçlu kişilik yapısında intibak kusuru ($F < .01$) seviyesinde anlamlı, sınırlılık ve endişe hali ($P < .02$), hipokondri ve asteni ($P < .01$) ile psikopatik âraz ($F < .01$) belirtilerinin hâkim olduğunu ortaya koymakla, suçluların suçsuzlara oranla, kişilik özellikleri açısından farklılık gösterdiklerini belirlemektedir.

Index toplam puanıyla stok cevaplar arasında, gerek kontrol grubunda (suçlu olmayan grupta), gerekse deney grubunda (suçlu grupta) istatistikî açıdan anlamlı ilişkiler görülmüş ve Index puanının artışıyla stok cevap adedinin artışı arasında bir paralelizm saptanmıştır.

Deney grubunda olsun, kontrol grubunda olsun Test itemleri arasında yüksek seviyede anlamlı korelasyonların (r) bulunması, testin kendi içinde tutarlılığını göstermekte, güvenilirliğini arttırmaktadır.

Lyle ve Rainey (1968), Stott (1963), Bibbens (1963), Argyle (1961), Loban (1953), H.C. Quay (1961) gibi araştırmacılar, bu alan-

da yaptıkları çalışmalarda bulgularımız doğrultusunda elde ettikleri datalarla araştırma sonuçlarımızı doğrulamaktadırlar.

Suçlu kişilik özelliklerinin belirlenmesinde yararlandığımız ikinci ölçek de Eysenck Kişilik Envanteri olmuştur.

Genel bir sapma (deviance) teorisi oluşturan ve "Yasa'da şekillendirilmiş olsun ya da olmasın kendi toplumlarının kurallarına karşı gelen kişiler arasında belli benzerliklerin varlığı" noktasından hareket eden Eysenck'in teorisi kısaca şöyle özetlenebilir :

1. Extrovert'ler (dışa dönükler) kötü şartlanırlar.
2. Sosyalleşme şartlanma süreci ile oluşur.
3. Bu nedenle extravertler, zayıf sosyalize olma eğiliminde olacaktırlar.
4. Nörotikler, aşırı heyecanlılık ve anxiété (bunalım - endişe) faktörlerine sahiptirler.
5. Bu anxiété, pekiştirici bir dürtü olarak faaliyette bulunur.
6. Bu nedenle, zayıf sosyalize olan nörotikler (yani nörotik - extravert'ler) nörotik olmayanlara kıyasla daha çok anti-sosyal davranışta bulunma eğiliminde olacaktırlar.

Suç ve kişilik arasındaki ilişki açısından Eysenck bu teorisiyle, suçluların "extravert - nörotik" olma eğiliminde olduklarını, "extravert - nörotik"lerin de suçlu olma eğiliminde olduklarını ileri sürer.

Uyguladığımız Eysenck Kişilik Envanteri sonuçlarına göre, suçlu ve kontrol grupları karşılaştırıldığında, Psikotizm ölçeği ile dışa-dönüklük ölçeğinde kontrol grubu deneklerimizin lehinde ($P < .02$) seviyesinde anlamlı farklılıklar saptadık. Nörotiklik ölçeğinde suçluların daha yüksek nörotizm puanına sahip olmalarına karşın, iki grup arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Yalan ölçeğinde ise Eysenck varsayımını doğrulayan suçlu grup lehinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P < .01$).

Eysenck Kişilik Envanteri'ni uygulayan bazı uzmanlar da bulgularımız doğrultusunda birtakım sonuçlar elde etmişlerdir. Bunlar arasında Sarocki (1969), Bartholomew (1959), Fitek (1962), Little (1963), Hoghugh ve Forrest (1967), Millman (1966), Berry (1966), Martin ve Clarke (1969) sayılabilir.

40 yılı aşkın uzun bir süre içinde zekâ geriliğine, suçluluğu oluşturan yegâne önemli faktör ya da birçok faktörden sadece biri gözüyle bakıldığı gibi, suçlulukla zekâ arasında hiçbir ilişki olmadığını savunan görüşler de ortaya atılmıştır.

Uzmanlarca, "sözsüz (non - verbal) zekânın suçluluğun anlamlı bir habercisi olması hususunda tatminkâr bir kanıt olarak kabul edilebileceği" inancı hâkimdir. Bu doğrultuda yapılmış araştırmalar da bu inancı doğrular niteliktedir.

Araştırmamızda zekâ faktörünü, uyguladığımız Alexander Pratik Yetenek Testi sonuçlarına göre değerlendirdik. Suçlu deneklerimizden elde edilen sonuçlara göre, Pratik Yetenek oranı ortalaması 70.77 olarak bulunmuştur. Elde ettiğimiz test puanları, test normlarıyla kıyaslandığında, suçlu grubu % 50.5 seviyesinde sınırlı pratik yeteneğe, % 44.4 oranında düşük pratik yeteneğe, ancak % 5.1 seviyesinde normal pratik yeteneğe sahip oldukları tespit edilmiştir.

Zekâ ile suç arasındaki ilişkiyi arayan dikkate değer çalışmalardan bazıları, bulgularımızı doğrulamaktadır. Bunlar arasında Owen (1921), Snyder (1931), Mc Clure (1935), Moore (1937), Burt (1943), Anderson (1958), Gibbens (1963), Blackler (1968), Asun (1963), Critchle (1968) in çalışmaları sayılabilir.

Bulgularımıza dayanarak, düşük pratik zekâ seviyesine suçluluğu oluşturan en önemli faktör gözüyle bakamayız. Düşük zekâ seviyesinin, suçluluğun oluşumundaki kısmî rolünün varlığını kabul ederken, bunu sadece zihnî yetersizlik ile suçluluk arasında aramak yerine, zihnî yetersizlik ile öğrenim yoksunluğu ve suçluluk üçlüsünün aralarındaki karmaşık ilişkinin tümünde aramanın daha anlamlı olacağı kanısındayız.

Araştırmamız sonuçlarına göre, suçlu deneklerimizdeki mükerrer suç oranı % 17.3'dür. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (1972) Çocuk Hükümlüler anketine bakıldığında, mükerrer suç oranının % 9 olduğu görülür. Bu da mükerrer suç açısından son yıllarda ülkemizde giderek bir artış kaydedildiğini göstermektedir. Genel ortalamasının düşüklüğüne karşın, suçlu alt gruplarından mal aleyhine işlenen suçlarda saptanan oran % 47.3'e varmaktadır. Bu da "Hırsızlığın bir romanizma gibi çocukluk ve gençlik hastalığı olduğunu

ve gelecekte de sık sık tekrarlanabileceğini” savunan Bowlby'nin savını doğrulamaktadır.

Araştırmamızda, suçlu deneklerimizin % 23.8'inin organize suç, % 76.2'sinin de ferdi suç işledikleri saptanmıştır. Mal aleyhine suç işleyen grupta organize suç oranı % 76.3'dür.

Sorgu cetvellerinden elde edilen sonuçlara göre, suçlu deneklerimizin aile yapıları incelendiğinde, % 67.2'sinin çekirdek aileden, % 10.8'inin geniş aileden, % 22'sinin de parçalanmış aileden geldikleri görülür. Memleketimizdeki parçalanmış veya eksik aile oranının % 8 olduğu düşünülürse, bu oranın suçlu deney grubundan elde edilen yüzdenin hemen üç kat üzerinde olduğu dikkatimizi çeker. Bunun yanında suçlu deneklerimizden % 47.6'sının çeşitli nedenlerle anne ve babalarından ayrı kaldıkları saptanmıştır. Bu da “ilk beş sene içinde özellikle anneden ayrı kalmanın suçlu karakter yapısının oluşumunda en büyük etken olacağını” savunan Bowlby'nin savını doğrulamaktadır.

Deneklerimizin % 59.9'unun ortanca çocuk olduğu, dolayısıyla ailelerinden yeterince ilgi ve sevgi görme olasılığının azlığı dikkati çekmektedir.

Deneklerimizin % 27'sinin Kur'an kursuna gittiği, % 66'sının dinî ibadette bulunduğu, % 93.6'sının anne ve babasının dinî ibadette bulunduğu saptanmıştır.

Sutherland, “ayırıcı birleşmeler” adını verdiği teorisinde; suçluluk davranışının “karşılıklı ilişki süreci” içinde diğer kişilerle temas edildiği sürede öğrenildiğini savunur.

Bu teorinin ışığında bulgularımızı değerlendirdiğimizde, sonuçların Sutherland'ın varsayımını destekler nitelikte olduğu görülür. Deneklerimizin ailelerinde birinci dereceden akrabalar arasında % 53.8 oranında, arkadaş çevrelerinde de % 15.9 oranında hüküm giymiş suçluya rastlanmıştır. Özellikle gençlik dönemindeki gencin kendisini özdeşleştireceği bir ferde gereksinimi olduğu, çoğunluğu baba, amca veya dayı gibi aile içinden bir yetişkin olan bu kişinin bozuk bir kişilik yapısına sahip olması halinde bu kötü davranış örneğinin gence de yansması olasılığı mevcuttur.

Araştırmamız sonununda, suçlu ailelerinin % 88.8'inin baba otoritesine dayalı olduğu ve evde babanın sözünün geçtiği saptanmıştır.

Deneklerimizin evden kaçmalarına, bir anlamda anti - sosyal davranışa ilk adımlarını atmalarına neden olan en büyük etkenin, % 59.3 oranında baba baskısı olduğu görülür.

Anne ve babalar tarafından suçlu deney grubuna uygulanan disiplin metodu da ebeveyn baskısını doğrular niteliktedir. Deneklerimizin % 86.9'u anne ve babaları tarafından dayakla cezalandırılmışlardır.

Deney grubunu oluşturan suçlu gençlerimizin ailelerinin sosyo - ekonomik ve kültürel koşulları incelendiğinde, annelerinin % 76.6 sının, babalarının da % 40.7'sinin okuma yazma bilmediği saptanmıştır. Bu oranların ülkemiz okuma - yazma ortalamalarının çok altında olduğu görülür.

Deneklerimizin % 79.9'unun beş kişi veya daha kalabalık ailelerden geldikleri belirlenmiş, ayrıca ev halkı ortalama kişi sayısı 6.6 olarak bulunmuştur. Bu oranın da ülkemiz ev halkı ortalama kişi sayısı olan 5.5'in üstünde olduğu dikkatimizi çeker. Aile kalabalıklığının yanında aylık gelir ortalamasının da asgarî geçim düzeyinin altında olması, sosyal - ekonomik koşulların zorluk derecesini bize göstermektedir.

SONUÇ

Araştırmamız sonunda, suçlu deneklerin suçlu olmayanlara oranla farklı kişilik özelliklerine sahip oldukları saptanmıştır. Bunun yanında suçlu deney grubunun pratik yetenek seviyelerinin düşük olduğu, gerek emosyonel, gerekse sosyo - ekonomik ve kültürel açılardan yakın çevre koşullarının da bozuk olduğu belirlenmiştir.

Elde ettiğimiz bu bulguların ışığında kişilik kusurlarının yanı sıra, zihni yetersizlik gösteren çocukların, sözü edilen elverişsiz yakın çevre koşulları içinde suç işleme olasılıklarının kuvvetleneceği söylenebilir.

ÖNERİLER

Alınması gerekli önlemleri; önleme, yeniden eğitim ve eğitim sonrası izleme olmak üzere üç grupta toplayabiliriz :

Önleme çalışmasının temelini 6-7 yaşlarından itibaren çocuklara uygulanacak sosyal tahmin cetvelleri sonucu, anti - sosyal eğilimleri görülenleri kanalize etmek oluşturmaktadır. Saptanan öğretim programı doğrultusunda bu çocuklara özel bir eğitim uygulanmaktadır. Bu yöntem bugün Amerika ve Avrupa'da % 70'in üzerinde başarılı sonuçlar vermektedir.

İkinci önlem olan "yeniden eğitim", geniş kapsamlı bir çalışmadır. Suçlu davranışı oluşturabilecek psiko - sosyal nedenlerin ışığında çözüm yollarının arandığı bu "iyi edici" çalışmada amaç, gencin topluma yeniden uyumunu sağlamaktır. Bunu gerçekleştirmek üzere öncelikle Kurum'a gelen gence uygulanacak testler ve mülâkatlar sonucu, zekâ ve kişilik özelliklerinin yansısı, saptanan yetenekleri doğrultusunda bir öğretim programı uygulamak gerekir. Beceri ve karakter gelişiminin ön plânda tutulduğu bu kuruluşlarda genç, pratik açıdan yetiştirilerek hayata hazırlanmalıdır.

Gardiyan - suçlu ilişkisi yerine eğitici - öğrenci ilişkisinin kurulacağı bir ortamda, uzmanlarca uygulanacak grup ve davranış terapileri yöntemleriyle gencin sorunları birlikte çözümlenmeli, uyumlu hale dönüşmesine çalışılmalıdır. Bu amaçla, genci toplumsal hayata yeniden hazırlamak üzere uzmanlar daha Kurum içindeyken çalışmalara başlamalıdır.

Üçüncü önlemi "eğitim sonrası döneminde gencin izlenmesi" oluşturmaktadır. Bu evrede genç, rehber uzman tarafından izlenmeli, daha önce suça neden olabilen psiko - sosyal orijinli etkenlerle, ekonomik ve eğitimsel sorunlara birlikte çözüm aranmalıdır.

BİBLİYOGRAFYA

- ANDRY, R.C. : Delinquency and parental pathology, Staples press, London, 1971.
- BENNETT, I. : Delinquent and neurotic children. Tavistock Publications, London, 1960.
- BOWLBY, J. : Forty - four juvenile theives. Bailliére, Tindall and Cox, 1946.
- BOWLBY, J. : Child care and the growth of love, 1953. Penguin books.
- BRADBURN, M.B. : "N" Achievement and father dominance in Turkey, Jrl. Abnorm., Soc., Psychol. 1963, Vol. 67.
- COHEN, A.K. : Delinquent boys : The culture of the gang. Glancoe, 111, Free press 1955.
- ÇOCUK suçluluğunun önlenmesi ve küçük suçlular, İst. Üniv. Kriminoloji Enstitüsü yayınları, 2, Sulhi Garan Matbaası, 1950, İstanbul
- DEVLET İstatistik Enstitüsü, Kadın ve Çocuk Hükümlüler Anketi, 1972, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Yayın No. 203, Ankara, 1973.
- DÖNMEZER, S : Çocuk ve Gençlik Suçluluğunda Boş Zamanların Rolü (Tebliğ), İstanbul Halk Sağlığı Eğitim Komitesi, Sağlık Haftası. Boş Zamanları Değerlendirme Semineri, 7-14 Nisan 1964.
- EYSENCK, H.J. : CRIME and personality, Routledge, 1964.
- FRIEDLANDER Kate : The psycho - Analytical Approach to juvenile delinquency, Routledge and Kegan Paul Ltd., London, 1971.
- GLUECK, S., GLUECK, E.T. : One Thousand Juvenile Delinquents. Harward Univ. Press, 1934.
- GLUECK, S. ,GLUECK, E.T. : Unravelling Juvenile Delinquency. New York, Tho common Wealth Fund, 1950.
- HOME OFFICE : The child, The family and the young offender, Cmnd 2742. H.M.S.O. 1965.
- HOOD, R., SPARKS, R. : Key Issues in criminology. World University Library. London, 1970.

RADZINOWICZ, L. : Sexual Offences, MacMillan, 1957.

SUTHERLAND, E.H., CRESSEY : Principles of Criminology. J.B. Lippincott Co., Chicago, 1955.

THRASHER, F.M. : The Gang, Chicago, 1927.

WEST, D.J. : The young Offender, Penguin Books Ltd. Harmondsworth, Middlesex, 1967.

WOODWARD, M. : Low Intelligence and Delinquency. I.S.T.D.